

CARE ESTE DIFERENȚA DINTRE ECONOMIE ȘI METEOROLOGIE?

Dr. Iacob ALTMAN
Professeur d'Economie, Université Paris 1

Capacitatea de a înțelege ce nu merge bine în economie nu ar fi atât de importantă dacă i-am plasa pe economiști în aceeași categorie, cea a meteorologilor, prezicători de vreme...

La fel l-am privit și pe Roubini, am ignorat previziunea lui, făcută pe mai multe „zile” înainte, toți fiind interesați doar de cea curentă, ziua de azi - adică să hotărâm dacă ne luăm sau nu umbrela cu noi, în funcție de ceea ce vedem în acest moment, pe fereastră, afară.

Dacă profesia de economist ar fi luată în serios, dacă marea masă a companiilor și-ar stabili planul de cheltuieli și investiții pe baza previziunilor lansate de economiști, dacă guvernul ar apela la acești specialiști pentru a găsi rezolvarea economică a problemelor lor politice...în mod cert, nu am fi ajuns într-un asemenea impas.

Din experiența economică, școlile de macroeconomie s-au străduit să găsească rezolvări pentru criză. Astfel, deși keynesiansimul¹⁴⁰ și Școala

din Chicago¹⁴¹ - ambele cu o vechime de 70 de ani - au fost resuscitate pentru a înlătura criza economică, totul a fost în zadar... Erau perimate și nu puteau produce efecte. Chiar dacă Școala din Chicago a impulsionat după anul 2000 folosirea ingineriei

---

¹⁴¹ Friedmanismul nu poate fi complet înțeles decât în contextul rădăcinilor sale istorice, iar aceste rădăcini istorice sunt așa-numita Școală de economie de la Chicago din anii 1920 și 1930. El însuși profesor la Universitatea din Chicago, Friedman este, în prezent, liderul necontestat al celei de a doua generații, sau a Școlii moderne de la Chicago, care are adepți printre economiștii profesioniști de pretutindeni, cu centre majore de iradiere la Chicago, UCLA și la Universitatea din Virginia. Prima generație, sau Școala originară de la Chicago, era considerată de stânga la vremea respectivă, după cum într-adevăr și era, după indiferent ce criteriu autentic liberal. Și cu toate că Friedman a modificat o parte din modalitățile de abordare specifice școlii, el încă rămâne, în fond, un reprezentant al Chicago-ului anilor '30. Programul politic al primilor economiști de la Chicago este cel mai bine revelat în extraordinara lucrare a unui fondator și mentor politic al ei de prim rang: „A positive Program for Laissez-Faire” („Un program concret pentru laissez-faire”), de Henry C. Simons. Programul politic propus de Simons era de tip laissez-faire numai într-un sens (involuntar) satiric; într-adevăr, el se compunea din: (a) o politică drastică anti-trust, de pulverizare a tuturor firmelor de afaceri și a sindicatelor și de reducere a lor la dimensiuni mici, ca de fierărie, în vederea ajungerii la competiția „perfectă” și la ceea ce credea Simons că înseamnă „piața liberă”; (b) o atotcuprinzătoare schemă de egalitarism silit, de egalizare a veniturilor prin structura impozitului pe venit; și (c) o politică proto-keynesiană de stabilizare a nivelului prețurilor, prin implementarea unor vaste programe expansioniste, monetare și fiscale, în timpul recesiunilor.N.A.

---

¹⁴⁰ Keynesianismul reprezintă un curent în gândirea economică (macroeconomie), apărut în secolul XX, introdus de economistul britanic John Maynard Keynes. Acesta a pledat pentru o politică activă în favoarea sectorului public în economie, realizat nu numai prin acțiuni de tip monetarist ale băncilor naționale, dar și printr-o politică fiscală energetică - ambele măsuri fiind menite să reprezinte o contrapondere la ceea ce el considera ineficiență relativă a sistemului economic privat, și a ciclurilor economice generate de acesta. Keynesianismul a fost inițiat în lucrarea Teoria generală a ocupării forței de muncă, a dobânzii și a banilor (1936). N.A..

financiare pe scară largă, faptul că aceasta s-a făcut pe spinarea omului de rând, a avut consecințe devastatoare, contrare ideii de reglementare în sistemul financiar.

Pentru a putea fundamenta ideile economice, de la sfârșitul secolului al XIX-lea, s-a conturat economia matematică modernă, poate odată cu interesul manifestat de către Karl Pearson, coleg la Cambridge cu John Maynard Keynes, și care credea că economia este importantă prin „metoda sa, nu prin materialul folosit”. Fizica matematică și aplicarea sa în studii sociale și economice, a început să fie aplicată timid, pe sectoare ale economiei, dar în special încercându-se o explicație mecanicistă a formării prețurilor. Dar dezavantajele întâlnite ca: distribuția discretă, discontinuitatea, comparațiile cantitative forțate, disproporția rezultatelor la schimbări mici (se obțin efecte foarte mari), lipsa de omogenitate în ipoteze și concluzii, au dus la căutare de noi și noi metode de a putea „matematiza” economia. Astfel, aplicându-se calculul integral, se ajungea la rezultatul că întregul nu este egal cu suma părților...că fenomenul economic este discontinuu și în salturi...sau că la eforturi mari rezultatul este nesemnificativ dacă este grevat de fiscalitate.

Economia prematematică, gândită în sec. al XIX-lea, era mult prea politizată (denumirea de economie politică nu este întâmplătoare) iar schematizarea sistemului comercial și de schimb, conform lui Mill și Hume, încercau să vadă economia ca pe un organism viu, care rar se supune unor modele concrete. Ei considerau că „hazardul” poate fi combătut doar prin speculație și continua adaptare la o piață instabilă, generându-se practici care permit orice fel de măsuri, cu condiția obținerii de profit. De asta Keynes, când a fost solicitat să facă o prognoză, a făcut-o doar pentru o săptămână,

spunând că pe termen lung „toți suntem morți”, accentuând astfel credința că relațiile de bază din economie au un caracter variabil, iar proiecțiile extinse în timp au rezultate foarte incerte. De altfel, Keynes, nu credea aproape deloc în modele matematice... „Teoria generală a ocupării forței de muncă, a dobânzii și a banilor”, cartea sa cea mai cunoscută, conține doar un sistem matematic minim (algebră elementară).

Eșecul inflaționist din deceniul 8 al secolului trecut a îngropat definitiv ideile lui Keynes, și parțial cele ale școlii din Chicago, lăsând loc apariției noilor teoreticieni sub umbrela clasicilor (așa-ziii neoclasici), eminentemente finanțiști și continuatori ai tradiției monetariste. Monetarismul, teorie absolut paleativă, cu interpretări forțate (depinde de cine plătește), atât de dragă guvernelor de pretutindeni și dintotdeauna, propunea conceptul de „piață eficientă”, adică un nonsens, prin Scholes, Miller și chiar și Eugene Fama, prin lucrări ample și un amalgam de teorii asupra portofoliului modern și ale sale instrumente derivate. Până în anul 2000, cei cu gândire similară au ajuns să domine atât lumea universitară economică și financiară (care-și dovedește din nou inconsistența) cât și marile firme de pe Wall Street. Iată cum aceste teorii monetariste au cuprins ca o tumaare gândirea economică, chiar dacă obiecțiile de mai sus rămâneau valabile și în cazul lor. Și s-au mai acordat și premii Nobel pe astfel de teorii ale speculației guvernamentale sau progubernamentale, chiar dacă practica dovedea că piețele financiare în perioadele de stres (de exemplu: sfârșit sau început de an calendaristic), nu urmau nici pe departe trendurile prezentate în respectivele modele. Un exemplu clar este dat de recentul dezastru al creditelor, când s-a dovedit că practicile de modelare ale economiei au contribuit doar la

excese de îndatorare, a căror implozie a determinat un adevărat haos (haloimă) financiar mondial.

Să argumentăm: conceptul de piață care stă la baza celor mai multe modele macroeconomice ale neoclasicilor, este modelul de economie „Arrow-Debreu”. El este un tip de economie fără probleme, aproape perfectă, capabilă să se deblocheze singură, să se regleze singură, adică o economie cu piețe complete, unde orice *activ* sau *poziție de risc* poate să fie transformat fără urme și greutate în *activ condițional*, adică un alt instrument financiar „derivat”. Astfel s-a impus ideea falsă că instrumentele financiare derivate reduc riscul (!), în fapt s-au acumulat datorii și au proliferat produse financiare pe care nimeni nu le înțelegea, nici chiar vânzătorii.

Dar de fapt, criza creditelor ține doar de lăcomia nestăpânită, de tertipuri, de speculație la limita sau peste limita înșelăciunii - și chiar de fraudă bancară. Cât de ușor au fost călcate în picioare noțiunile convenționale de etică și onoare când

la orizont a apărut posibilitate de a obține profituri imense!

Așadar, cu sau fără avantajul statisticii (și ea posibil manipulată), fără nici un model macroeconomic solid fundamentat, economia clocotește, iar guvernele, în loc să potolească focul, (sau poate că aste le e intenția) îl ațâță și mai rău. Au făcut exact lucrurile contraindicate, adică au crescut ratele dobânzilor, au încetinit investițiile, au scăzut balanțele comerciale prin fiscalizare excesivă și nu au limitat împrumuturile guvernamentale.

Unii spun că economia nu este o știință, sau că este mai puțin fundamentată decât meteorologia, pentru că datele sale sunt aproximative, supuse erorilor, urmărind doar efectele reevaluărilor monetare, că are metode analogice și metaforice.

Așa că eu ce să cred mai degrabă: că avem creștere economică sau că mâine o să vină ploaia ?

Mă mai gândesc, dar până una-alta să nu-mi uit umbrela...